

RECENZIO

DOI: 10.17165/TP.2020.1-2.18

Az óvodáskorú gyermekek érdekérvényesítésének lehetséges útjaiKörmöci, K. (2019). *A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában*. Budapest: Flaccus Kiadó. ISBN 978-615-5278-36-5

Pedagógiai aspektusból *A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában* címet viselő, 2019-ben megjelent kötet tudományosan és módszertanilag megalapozott tartalma révén igazi különlegességnek számító, a jelenkor igényeinek és elvárásainak maradéktalanul megfeleltetett szakmai kiadványnak tekinthető, amely végigkalauzolja az olvasót az óvodáskorú gyermekek szükségleteihez igazított óvodai tanulás izgalmas világán. Már a címében is figyelemfelkeltő könyv egyes fejezeteinek áttanulmányozása során átfogó képet kaphatunk az óvodás gyermek szükségleteinek mibenlétéről, a szükségletekhez igazodó tanulási folyamatról. A kötet szerzője, Körmöci Katalin mestertanár, főiskolai oktató, az Óvodai Nevelés című szakmai-módszertani folyóirat főszerkesztője, az óvodás korosztály mindenekfelett álló érdekeinek kiemelkedő hazai képviselője. Szerzőként és sorozatszerkesztőként számos óvodapedagógiai kiadvány fűződik a nevéhez, többek között „A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, és így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze” című szakmai DVD, vagy „Az óvodai

játék a gyermekközpontúság mutatója” címen megjelent többkötetes óvodapedagógiai könyvsorozat. A szerző példaértékű pedagógiai munkássága elismeréseként 1974-ben Miniszteri Dicséretben, majd három évtized múltán 2005-ben Brunszvik Teréz díjban részesült.

A Körmöci Katalin által markánsan képviselt szakmai célkitűzések, legfőképp az óvodáskorú gyermekek érdekeinek érvényesítése, illetve az érdekérvényesítés elősegítését célzó pedagógiai törekvések jól körülhatárolható, egymással koherens tartalmi részekben tükröződnek vissza az olvasó számára, egyúttal megfelelő alapot biztosítanak a megfogalmazott célok teljesüléséhez. A fentiekre fókuszálva a kötet bevezető gondolatai a tanulás szempontjából nélkülözhetetlen gyermeki szükségletek figyelembevételének jelentőségét vetítik előre, emellett jelzésértékűek arra vonatkozóan, hogy kielégítettségük rendkívül fontos a tudásvágy realizálásának eredményességében és hatékonyságában. Az emberi szükségletek és értékek között fellelhető összefüggéseket az első fejezet rendszerszemléletű megközelítésben tárja az olvasóközönség elé.

A szerző gondolatébresztőnek szánt bevezető írása az együttgondolkodás jegyében olyan fajsúlyos kérdések köré épül fel, mint az iskolához, tanuláshoz való pozitív-negatív viszony; a tudásvágy megalapozódását és fejlődését gátló tényezők; a tanulási motivációk kialakulásának elősegítése, megtámogatása. Mindezeket együttvéve a bevezető rész, az okkeresésen túlmutatva, teljesen egyértelmű utalásokat tartalmaz a nevelésben rejlő lehetőségek széles tárházát illetően, különös tekintettel a tudásszerzés iránti vágy óvodáskorban történő megalapozására.

Körmöci Katalin óvodai vonatkozású nevelésfilozófiai alapvetéseit megannyi gyakorlati példa felvonultatásával az első fejezet közvetíti, egyfajta keretet adva a központi témának. Az adott irányelvek tekintetében a szerző a gyermeki szükségletek és az értékek közötti kapcsolatot több oldalról megközelítve szemléletesen mutatja be, kitüntetett figyelmet szentelve a szükségletek kielégítésének, valamint ezek mentén a társadalmilag elfogadott értékek beépíthetőségének. A felvázolt nevelési modell rávilágít azokra a sarkalatos pontokra, amelyek a különböző értékek, normák és a viselkedésformák beépülése érdekében igencsak meghatározónak bizonyulnak. A teljesség igénye nélkül ilyenek az életközelség, az életszerű helyzetek, az utánozható és vonzó minták, a gyermekek egyéni érdeklődéséhez igazított széles tevékenységrepertoár, a szabad és önkéntes választás lehetősége, a saját tapasztaláson és te-

vékenységeken alapuló megismerés az óvodapedagógusok megváltozott szerepének fokozottabb hangsúlyozásával. A jól áttekinthető, iránymutató célzattal kidolgozott pedagógiai koncepció amellet, hogy a megfogalmazott elvek továbbgondolására késztet, gyakorlati kipróbálhatósága által új távlatokat is nyithat az óvodai tanulás egy egészen más alapokon nyugvó újraértelmezéséhez, amelyhez a kötet szakmaisága szilárd támpontot kínál. Mindennek hozadékaként az óvodapedagógiai könyv kulcsfontosságú üzenete már az első fejezetben körvonalazódni látszik, amivel maximálisan azonosulni tudnak az olvasók, a megszokottnál jóval nyitottabb látásmódot eredményezve.

Az óvodás gyermekek testi-lelki szükségleteinek bemutatásával, illetve a szükségletekre épített tanulási tevékenység sajátosságainak feltárásával a hosszabb lélegzetű második és a harmadik fejezet foglalkozik. A gyermeki szükségletek kapcsán a szerző közérthető megfogalmazásban, igazán kifejező módon jeleníti meg az általános értelemben vett emberi szükségletrendszerek legfőbb jellegzetességeit, majd azokból levezetve az óvodás korosztály szükségleteinek lényegi sajátosságait. Közvetlen, meggyőző írói stílusából adódóan észrevétlenül ráirányul a figyelem azokra a törvényszerűségekre, amelyek hangsúlyosan közvetítődnek az olvasók felé. Példának okáért megemlíthetők az alapvető szükségletek kielégíthettségének színvonala; a kisgyermek biztonságérzetének megalapozódását befolyásoló tényezők; vagy a megismerés, a tudásvágy, mint

kognitív szükségletek kifejlődésének mozgatórugói. A fejezet továbbolvasása során mindinkább nyilvánvalóvá válik az is, hogy a gyermeki szükségletek sorából kiemelkedik a szeretet, a valahová tartozás szükséglete. Körmöci Katalin az életkori domináns szükségletek kiértékelését prioritásként kezeli azon egyszerű okból kifolyólag, hogy a megértés, az elfogadás, a feltétel nélküli szeretet megtapasztalása szabad utat enged a fejlődésnek. Ennek értelmében megállapítható, hogy a gyermekközpontú szemlélet fokozott érvényre juttatása az alapvető, valamint a domináns szükségletek szem előtt tartásával kiemelt jelentőségű lehet az óvodáskorú gyermekek fejlődésének, tudás iránti vágyának kibontakoztatásában.

A szakkönyv soron következő harmadik fejezete egy nagyon összetett központi téma, az óvodai tanulás köré szerveződik. Súlyja jellemzően abban mutatkozik meg, hogy globális képet nyújt az óvodáskori ismeretszerzés folyamatáról a tudásvágy magasabb rendű szükségletének kialakulásától kezdve az óvodás gyermekek önmegvalósítását előmozdító pedagógiai hatásokkal bezárólag. A különféle, változatos példákkal illusztrált, részletgazdag megjelenítés által a kötet olvasói érdemi információkat szerezhetnek a legfontosabb és egyben a legfejlesztőbb gyermeki tevékenység, a játék jellegzetességeiről, tudatos felhasználhatóságának módozatairól. A sokrétű és színes tartalommal megtöltött könyvfejezet remek lehetőséget jelent továbbá az óvodáskorú tanulás mo-

tívumai, illetve a tanulási tartalmak és a gyermeki szükségletek szoros kapcsolatának megismerésére. Érdekességnek számít, hogy utóbbiakat illetően a szerző a különböző gyermeki tevékenységekbe és élménykörökbe ágyazott műveltség-tartalmakat konkrét mintákon keresztül táblázatos formában szemlélteti. Ennek óriási előnye, hogy hozzásegíti az olvasót az alapötletek továbbfejlesztéséhez, sőt inspirációt adhat az újabbak kidolgozásához a gyermekek igényeihez, érdeklődéséhez igazítva. A kötet másik különlegessége, hogy írója az öt fejezeten keresztül közvetített fontos mondani-valót híres emberek értékálló gondolataival fűszerezi. Az összhatás érvényesülését nagyban elősegíti, hogy a tartalommal összefüggő találó idézetek amellet, hogy önmagukért beszélnek, kerek egészé teszik a könyvet.

A kiadvány két utolsó fejezete külön figyelmet érdemel, annál is inkább, mivel informatív lezáró gondolatokat és továbbgondolásokat egyaránt tartalmaz a korszerű nevelőmunka tükrében. Előbbiekkel összefüggésben a szerző világosan láttatja, hogy az értékközvetítés, az új értékek felismerése, az értékteremtés, azonfelül a pedagógiai hatásrendszer működtetése és beválásának vizsgálata alappilléreit képezi a pedagógusokkal szemben támasztott társadalmi elvárásoknak. Éppen ezért megismerésük semmiféleképpen nem maradhat rejtve az olvasók előtt, mint ahogy a jogok, a szükségletek és a kötelességek kapcsolatának pedagógiai nézőpontú összehasonlítása sem hi-

ányozhat. A kötet lényeges részét képező mellékletek irányt mutatnak az óvodai nevelést érintő fontosabb kérdésekben. Példának hozható fel az óvodás gyermekek alapvető jogainak és szükségleteinek chartája, a tanulási tartalmak megjelenítésének lehetőségei, a probléma és a problémamegoldás folyamata, Carl Rogers kérdései a nevelésről, a bátorító nevelés, illetve az óvodapedagógus önelemző tevékenysége. Feltétlenül érdemes megemlíteni, hogy a fejezetek a tartalmi mondanivaló kiemelését és az összefüggések megláttatását segítő rövid összefoglalóval zárulnak.

A szakmai igényességgel és hozzáértéssel megírt hiánypótló könyv magában foglalja mindazokat az időszerű ismereteket, amelyek közelebb viszik az olvasót az óvodáskori tanulás más aspektusból való szemléléséhez. Mindezt összevetve a szóban forgó mű a Körmöci Katalin nevével fémjelzett óvodapedagógiai szakkönyvek újabb gyöngyszemének tekinthető.

A 222 oldal terjedelmű kötet egészét a gyermekközpontú szemlélet hatja át. A megjelenített tartalomhoz illeszkedő, életvidám pálcikaemberkével díszített színes könyvborító önmagában is igazán tetszetős, ízléses és megnyerő. Így már az első pillanattól kezdve képes

megragadni az olvasó figyelmét, miközben egyértelműen árulkodik a közvetíteni kívánt mondanivalóról és a célközönségről. A könyv áttekinthetősége és a szöveg tagoltsága a jól megválasztott tipográfiai eszközök alkalmazásával kellemes benyomás érzetét kelti, egyidejűleg az olvasási élményt is fokozza. A kiadvány valódi értéke abban rejlik, hogy az óvodáskori ismeretszerzést merőben másfajta megvilágításba helyezi, ami magában hordozza a változás, a változtatás, a megújítás lehetőségét. Mindebből az is következik, hogy a kimagasló szakmai színvonalat képviselő, kimondottan olvasmányos kötet kitűnő információforrásként és értékes ötlettárként szolgálhat nemcsak a szakmájuk iránt elhivatott óvodapedagógusoknak, hanem a kisgyermekes szülőknek is, az eddigi gyakorlat újragondolása, a pedagógiai módszertani kultúra permanens fejlesztése, illetőleg az újratervezés tekintetében. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy az óvodapedagógiai könyv könnyű értelmezhetőségének, egzakt, világos kifejezőmódjának, letisztultságának, és nem utolsósorban aktualitásának köszönhetően minden bizonnyal egyre szélesebb olvasói körben is méltán válik népszerűvé, jól ismertté.

BORBÁS MÓNKA LÍVIA¹

¹ Okleveles pedagógia-, játék- és szabadidő-szervező tanár; email: borbas@airplanet.hu